

Інтерактивний потенціал навчально-наукового тексту у процесі навчання читання іноземних студентів

Моргунова Н.С.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

e-mail: morgan.ns@mail.ru

Інтерактивність є однією з якісних характеристик сучасного світу і відображає активну взаємодію суб'єктів комунікації, опосередковану інформаційним блоком певного обсягу у знаковій формі. Сучасні науковці розглядають процес навчання іноземним мовам в цілому як процес сприйняття, активної взаємодії його суб'єктів у формі міжособистісного спілкування (А. Леонт'єв, І. Зимня, Е. Полат, І. Бім, А. Щукін, Є. Пасов та ін.). Тому інтерактивність (спрямованість на активну взаємодію) педагогічних технологій стає вимогою часу, основою сучасного методичного світогляду. Під взаємодією зазвичай розуміється взаємозв'язок, вплив предметів (явищ) один на одного, що призводить до їх зміни [3]. У зв'язку з цим актуальним є трактування інтерактивності як дидактичної властивості засобів навчання [5: 19].

Навчально-науковий текст як засіб навчання читання має значний інтерактивний потенціал у процесі мовної підготовки іноземних студентів на основному етапі навчання у ВНЗ. Перш за все, слід зазначити, що будь-який текст є діалогічним за своєю природою, оскільки передбачає наявність як мінімум двох комунікантів – автора (адресанта) і читача (адресата). Таким чином, діалогічність від самого початку властива тексту, хоча, зрозуміло, може бути виражена в різному ступені. З іншого боку, навчально-науковий текст є реалізацією наукового стилю мовлення, йому властиві усі основні характеристики наукової мови. Діалогічність є невід'ємною властивістю наукового мислення і як категорія присутня в науковому монологічному мовленні [6:47].

Інтерактивний потенціал навчально-наукового тексту може бути використаний для оптимізації процесу навчання. Діалогічність тексту може стати стимулом як для внутрішнього діалогу читача (з текстом, автором тексту

або самим собою), так і для безпосередньої міжсуб'єктної взаємодії. Слід підкреслити, що розкриття інтерактивних можливостей навчально-наукового тексту здійснюється, перш за все, за рахунок системи спеціальних завдань, націлених на реалізацію його діалогічного потенціалу. При цьому тексти можуть використовуватися як адаптовані, сконструйовані з урахуванням факторів, що підсилюють їх діалогічність, так і автентичні, якщо діалогічні властивості в них виражені достатньо.

Розглянемо процес навчання іноземних студентів вивчаючого читання крізь призму інтерактивного підходу. Методисти характеризують вивчаюче читання як вид інформативного, поглибленого читання, що вимагає ретельного, вдумливого читання тексту та його аналізу з установкою на стовідсоткове розуміння змісту, запам'ятовування і подальше відтворення [1; 2].

На думку С. Вишнякової, при навчанні вивчаючого читання наукового тексту основним завданням викладача є навчити студентів «прийомам осмислення і аналізу тексту, що сприяє більш глибокому його усвідомленню» [4:118]. Іншими словами, необхідна цілеспрямована організація взаємодії студента з текстом, результатом чого стане розкриття «потенційного сенсу тексту», створення студентом «тексту для себе», тобто осмисленого їм і зрозумілого йому тексту.

Аналіз переліку основних умінь, що лежать в основі вивчаючого читання (класифікація Т. Балихіної [2]), дозволяє говорити про виражений діалогічний характер деяких з них, наприклад, вміння виділяти в тексті систему авторських орієнтирів, деталізувати зміст текстового суб'єкта ставити питання до основної та другорядної інформації та ін. Активна взаємодія студентів із текстом також передбачається при формуванні таких умінь, як вміння встановлювати і аналізувати мікротеми наукового повідомлення, розрізняти головну і другорядну інформацію, ділити текст на смислові частини і формулювати їх основну думку, робити перифраз, розкривати причинно-наслідкові зв'язки, виявляти імпліцитну інформацію, складати план тексту та ін. Співвіднесення

змісту тексту з особистісним досвідом, фоновими знаннями іноземного студента потрібно для формування вмінь визначати значимість, достовірність інформації, передбачати подальший розвиток подій, відокремлювати об'єктивну інформацію від суб'єктивної, розуміти зміст та ін.

Серед вправ, що використовуються для навчання вивчаючого читання, можна виділити кілька видів, що, з нашої точки зору, мають досить високий інтерактивний потенціал. Це, наприклад, вправи, що містять звернення до особистості студента – його думки, досвіду, оцінки і т. ін. (Чи зустрічалися Ви з цим явищем в реальному житті? Як ви оцінюєте результати експерименту?); спонукають його аргументувати свою позицію (Висловіть свою позицію стосовно отриманої з тексту інформації. Яка точка зору видається Вам найбільш переконливою і чому?); пов'язані з розширенням кола спілкування, введенням реальних або віртуальних комунікантів, зміною комунікативних ролей (Уявіть себе на місці прихильника, супротивника цього наукового підходу; з'ясуйте точку зору Вашого друга стосовно проблеми; спробуйте переконати опонента у своїй правоті); передбачають постановку питань автору, тексту, собі, віртуальним (реальним) комунікантам (Якби Ви зустріли фахівця, компетентного в цій сфері, про що б Ви його запитали?) та ін.

Отже, всі основні вміння, що лежать в основі вивчаючого читання, можуть бути сформовані в контексті інтерактивного навчання. Оптимізації цього процесу можливо досягти за рахунок розкриття інтерактивних властивостей навчально-наукового тексту як засобу навчання, а також шляхом використання спеціальних інтерактивних завдань, що враховують діалогічний характер процесу читання.

Література:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Изд-во Икар, 2009.
2. Балыхина Т.М. Методика преподавания русского языка как неродного (нового): учеб. пособие для преп. и студ. – М.: Изд-во РУДН, 2007.
3. Большой толковый словарь русского языка [Электронный ресурс]. URL: <http://enc-dic.com/kuzhecov/Vzaimodestvie-45491.html>.

4. Вишнякова С.А. Обучение чтению научных текстов // Основы научной речи: учеб. пособие для студ. нефилол. высш. учеб. заведений / под ред. В.В. Химика, Л.Б. Волковой. – СПб.: Филол. фак. СПбГУ; М.: Академия, 2003.
5. Гавронская Ю. «Интерактивность» и «интерактивное обучение» // Высшее образование в России. –2008.–№ 7.– С. 101–104.
6. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М.Н. Кожинной. – М.: Флинта: Наука, 2006.

Можливі шляхи подолання труднощів у процесі навчання аудіювання іноземних студентів у ВНЗ

Моргунова С.О.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

e-mail: morgan.sa@mail.ru

Вивчення нерідної мови, розвиток мовленнєвих умінь здійснюється, здебільшого, через слухання, тому аудіюванню повинна бути приділена значна частка уваги у процесі мовної підготовки іноземних студентів.

Практичний досвід викладання мови свідчить, що процес аудіювання і навчання аудіювання викликають найбільші труднощі в іноземних студентів. Науковці звертають увагу на деякі труднощі, що виникають у процесі навчання аудіювання і називають у якості основних з них наявність у повідомленні незнайомого матеріалу та складність сприйняття знайомого матеріалу на слух [1]. Серед поширених труднощів, що виникають у процесі навчання аудіювання, методисти [2] також визначають швидке забування прослуханої інформації; невпізнання студентами знайомих слів; нерозуміння того, що мається на увазі у повідомленні; пропуск студентами інформації з причини довгого «розміркування» над попереднім відрізком інформації; неможливість зрозуміти загальну ідею повідомлення. Досить суттєвими труднощами аудіювання вважаються відсутність у слухача можливості регулювати тривалість мовлення, оскільки аудіювання – єдиний вид мовної діяльності, при здійсненні якої не все залежить від особи, що її виконує. Цю діяльність складно пристосувати до своїх можливостей, створити сприятливі умови для прийому інформації.